

SPORTSKI SAVEZ SBK - "ULOGA SPORTA U OČUVANJU ZDRAVLJA"
U okviru teme: Etika, estetika i sport

**ODGOJNE VRIJEDNOSTI UPRAVLJANJA SU
PREDUVJET MOGUĆNOSTI OČUVANJA KVALITETE ŽIVOTA**

Danijela Bonacin i Dobromir Bonacin
Edukacijski fakultet Travnik

Sažetak

Ne postoji menadžment sportske niti bilo koje druge organizacije poput rekreacijske sam radi sebe, niti može biti upravljanje sportskim i drugim organizacijama na bilo koji način „oslobođeno” etičkih i moralnih principa. Ponašanje vrha sportske organizacije sigurno će se prenijeti na sve ostale segmente i razine te je obaveza upravljačkog vrha utoliko veća, jer su i posljedice njihova djelovanja dalekosežne. Menadžment kluba, saveza i sl. nositelj je najvažnijih odgojnih djelovanja i ne može se takvog djelovanja odreći niti ga prepustiti bilo kome drugome uključivo i pojedince ili struke, jer je takvo djelovanje određeno samom svrhom menadžmenta kao upravljačke funkcije u svakom pogledu. Sistematskim edukativnim djelovanjem, treba početi promišljati o funkciji sporta, načinu postizanja rezultata, načinu djelovanja navijača, načinu djelovanja rekreacije i sl., i naravno, sukladno tome općih odgojnih djelovanja. Moglo bi se reći kako je suština filozofije upravljanja edukacija cijelog sustava, uključivo i dio koji osigurava transformacijsku potporu, tehnološku, pedagošku, kvaliteti života, a i svaku drugu!

Ključne riječi: *sport, rekreacija, sportski menadžment, odgoj, filozofija*

1. Uvod

Menadžment, pa i menadžment u sportu i rekreaciji, posebna je vrsta djelovanja kojom se ostvaruju temeljni uvjeti za realizaciju svih ostalih ciljeva bilo kojeg efikasnog sustava ili sustava koji teži biti visoko efikasan. Menadžment u svojoj suštini predstavlja organizaciju i organizirano djelovanje koji u velikoj mjeri isključuju stihiju i slučajne aktivnosti. Iako je, kao i u drugim situacijama u društvenim disciplinama ponekad naizgled teže postaviti neki čvrsti obrazac koji bi vrijedio za sve moguće uvjete, ipak se neka stabilna pravila mogu prepoznati. Tako npr. svaki organizirani oblik vođenja bilo kojeg sistema, pa i sportskog ili rekreativnog, zahtijeva definiciju primarnih ciljeva, tj. svrhe rada, jer se bez jasno definiranog cilja teško osiguravaju bilo kakve ozbiljne mogućnosti i brzo se gubi motiv za rad. Međutim, ni ciljevi ne postoje sami po sebi, već su dio najdugoročnijih namjera, koje možemo jednostavno opisati kao viziju kojoj se (u idealnom slučaju) posvećuju svi koji u takvoj organizaciji sudjeluju. Ako se zaista postavi kvalitetan i ostvariv cilj (u suštini radi se o tome da se odgovori na pitanje: „ŠTO?”), tada vizija predstavlja specifični način realizacije tog cilja, te u suštini odgovara na pitanje: „KAKO?”. Dakle, ako npr. visoko organizirani sportski klub želi uspješno nastupati u međunarodnim natjecanjima, tada nije dovoljno tek kupiti dva-tri dobra igrača i eventualno s dosta novaca postići uspjeh u domaćem natjecanju. Također ni organizacija kineziološke rekreacije ne može uzeti dva profesora Tjelesne i zdravstvene kulture, dva-tri fitness instruktora i još ponekog stručnjaka i stvar je završena. Potrebno je temeljito interno restrukturiranje, koje treba ići u pravcu zadovoljenja, kako temeljne ciljne funkcije, tako i u pravcu zadovoljenja barem dijela ciljeva svih pojedinaca koji su u takav kolektiv s ciljem kvalitete života, uključeni.

Zadaće koje stoje pred klubom u međunarodnim relacijama zahtijevaju sigurno više sredstava, dulja putovanja i odsustva, razdvojenost od obitelji i prijatelja, znanstveni pristup, ali i jedan posebni oblik ponašanja koji je svojstven visokoj razini korektnosti u komunikaciji, brigu o gostima i navijačima, uvažavanje kulturalnih različitosti, pa sve do iskrene čestitke u slučaju da je protivnik bio bolji. Sve navedeno (i još dosta toga) direktno se reflektira na cijeli sportski sustav koji mora izvršiti adekvatne razvojne pripreme za takvu vrst budućeg nastupa, koji, kako se vidi, nije samo utakmica u dvorani ili na travnjaku, već uključuje brigu i spoznaje o nizu drugih društvenih fenomena, koji u velikoj mjeri isto tako integriraju filozofska pitanja, a među njima svakako pitanja odgoja. U istom kontekstu rekreacijska organizacija koja ima pretenzije brinuti o kvaliteti života odraslih treba postaviti strukturu koja ne može i ne smije biti opterećna bilo kojim partikularnim spoznajama i mora na sami vrh utemeljiti odgojne vrijednosti koje definira sportski menadžer, budući mu je to temeljna zadaća i funkcija. Manje je važno što će u slučaju ispada, rušilačkih akcija dijela navijača ili nekulturnog ponašanja igrača na utakmici, cijeli svijet dobiti sliku o pojedinom navijaču ili igraču. Daleko je važnije što će se tako prenijeti određena slika o ekipi, treneru, upravi (menadžmentu), pratećem osoblju, kvartu, gradu, regiji i cijeloj državi, jer se takva slika vrlo brzo generalizira na mnogo šire područje od onoga koje zahvaća samo jednog destruktivnog pojedinca. Ovdje se ne postavlja pitanje uzroka takvog ponašanja, a niti se radi o vječnoj temi navijačkih subgrupa i sl., kao što rekreacijske organizacije ne mogu i ne smiju biti poligon za provođenje bilo kakvih ideja koje nisu u funkciji kvalitete života angažiranih. Ovdje se govori o stupnju različitih oblika (ne)odgoja koji je proizašao kao realizacija vezana uz sportske organizacije koje prečesto služe kao poligoni za osobnu promidžbu, umjesto da budu sredstvo za zadovoljavanje bio-psiho-sociološke potrebe za kretanjem i kvalitetom života. Nažalost, svjedoci smo takvih ispada čak i kod visoko pozicioniranih "menadžera" (nekultura), ekonomista (raspolaganje novcem), liječnika (doping), urbanista (ekološka zloropotreba), pravnika (zakonski paketi) i drugih pojedinaca sa čak najvišim kvalifikacijama.

Čini se dakle, da su opisane pojave nedovoljnih odgojnih karakteristika u širem smislu prisutne na svim razinama u sportu i rekreaciji, iako se navijače obično najviše proziva. Kao i medije. Pitanje je samo odakle sve počinje.

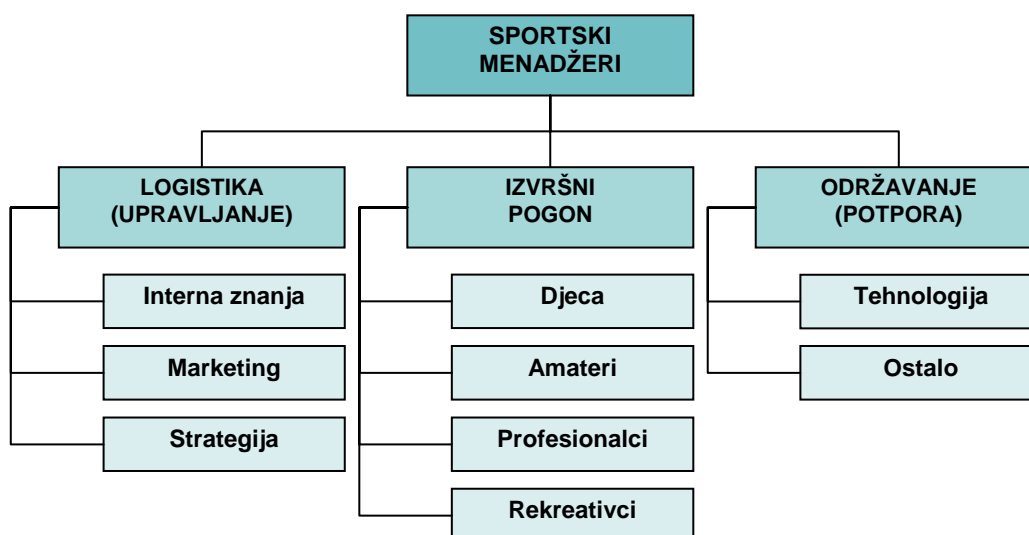
2. Predmet, problem i cilj

Predmet ovog rada predstavlja sam pojam odgoja, problem rada predstavlja utvrđivanje njegove definicije, a u cilju prepoznavanja odgojnih vrijednosti unutar same filozofije upravljanja.

3. Rasprava

U smislu same definicije kao filozofsko-sociološke kategorije, što je to odgoj - filozofsko je pitanje. A smisleno bavljenje odgojem moguće je tek nakon domišljenog odgovora na to filozofsko pitanje i zato je najveći dio onoga što se nekritički naziva odgojem tek naknadna manipulacija. Osim toga, s porastom broja znanstvenih disciplina koje istražuju odgoj sve snažnija je i potreba za disciplinom koja će njihove rezultate povezati u konzistentni sustav. To međutim nije moguće bez odgovora na temeljna filozofska pitanja o čovjeku, pa se upravo filozofija odgoja sve više pokazuje kao ono stjecište spoznaja u kojemu se dodiruju znanja različitih disciplina kao što su antropologija, spoznajna teorija, etika, znanost, filozofija jezika itd., sa spoznajama drugih posebnih znanosti o odgoju, a time dakle i sportu i sportskoj rekreaciji.

Još je Protagora (5. st. p.n.e.) govorio: „Čovjek je mjera svih stvari. Onih koje jesu da jesu i onih koje nisu da nisu”. U tom kontekstu se i o sportu, rekreaciji a posebno odgoju u svim vidovima, pa dakle i sportskom menadžmentu mora raspravljati s aspekta moralnosti djelovanja. Ne postoji menadžment sportske organizacije sam radi sebe, niti može biti upravljanje sportskim organizacijama (klubovima, savezima,...) biti na bilo koji način „oslobođeno” etičkih i moralnih principa. A ponašanje vrha sportske organizacije sigurno će se prenijeti na sve ostale segmente i razine. Utoliko je obaveza menadžerskog vrha veća, jer su i posljedice njihova djelovanja dalekosežne.

Slika 1. Struktura sportske organizacije

/Modificirano prema: Bonacin, Da. Završni rad, FASTO Sarajevo, 2008./

Efekti upravljačkih djelovanja

O modelima upravljanja općenito pa i u sportu može se danima pričati a da se ne dođe do ozbiljnijih zaključaka ako se ne definiraju filozofski temelji na kojima ono počiva. Filozofija se bavi temeljnim pitanjima i vrijednostima svake aktivnosti i svake suštine. Dakle, raspravljajući u okvirima filozofije, mi se bavimo svrhom i suštinom neke pojave ili nekog djelovanja čovjeka. S druge strane menadžment je skup većeg broja konkretnih djelovanja s definiranim ciljem. Ta dva pojma, ta dva područja, u sportu se najviše susreću baš u vođenju sportskih organizacija (agonističkih, rekreacijskih,...). Način na koji se menadžment sportske organizacije postavi u odnosu na ciljeve rada, i način na koji provodi svoje akcije, direktno odražava poglede na svijet tj. opću filozofiju upravljačkog vrha. Ostali segmenti uglavnom će u većoj mjeri pratiti takva stajališta i aktivnosti, bez obzira što mogu postojati razlike u stavovima na nižim razinama (voditelji, stručne službe, treneri, igrači, rekreativci, djeca, osoblje, navijači, javnost i mediji). Dugogodišnje usmjeravanje svih akcija koje uprava provodi, sigurno će se reflektirati na sve ostale razine i segmente. Naravno da se ne može baš za svaku sitnicu koja se dogodi, krivcima proglašavati menadžment organizacije (kluba, rekreacije, saveza,...), kao što ni za svaki uspjeh upravljački vrh nije jedini zaslužan, ali ipak je odgovornost i zasluga te strukture najveća. U filozofiji odgoja, to znači da menadžmentu ne može biti svejedno što se s dijelovima socijalnih zajednica vezanih uz sportsku organizaciju događa.

Tako niti ne može biti svejedno na koji način mediji djeluju, na koji način se rekreativci uključuju, na koji način se navijači ponašaju, na koji način igrači iskazuju svoje ideje. Sve to zajedno je njihova briga, a započinje tada i tamo gdje menadžment preuzme svoju ulogu. Od tada, njihovo djelovanje sigurno sadrži neki oblik i etike i odgoja, i to oblik koji uvelike određuje cjelokupno ponašanje svih ostalih sudionika u tom sustavu.

Odgojna zadaća menadžmenta

Pod pretpostavkom da su osobe u vrhu upravljačkog sustava sportskih organizacija dovoljno educirane, i pod pretpostavkom da je takva edukacija provedena na odgovarajućoj razini (npr. visoka škola) u odgovarajućoj instituciji (npr. Fakultet sporta i tjelesnog odgoja), trebalo bi definirati neke od temeljnih zadaća tako educiranih menadžera. Tada bi se sigurno svi autoriteti složili oko toga da su te zadaće: vizija upravljačkih djelovanja, osiguranje uvjeta za sportski ili rekreativni rad, osiguravanje resursa za provođenje akcija, osiguravanje sredstava za postizanje sportskog rezultata, kontinuirano marketinško djelovanje i P.R., i sl. Izuzetno mali broj autoriteta bi, nažalost, među temeljne zadaće uvrstio obavezu menadžmenta da sistematski i kontinuirano educira sve pojedince i grupe s kojima direktno ili indirektno dolazi u kontakt. Ta edukacija, naravno, ne sprovodi se u klupama i s knjigama u ruci. Ta edukacija bi trebala biti ugrađena u svaki nastup i svaku akciju najviših upravljačkih struktura. Tada se više ne bi kao jedino bitno postavljalo pitanje: je li neki igrač ostvario toliko i toliko dolara pri prodaji i tko je koliko uzeo sebi i zaradio, ili jedino to koliko često je grupa od 20 žena sudjelovala i s kojom frekvencijom srca u jednotjednoj aktivnosti, jer, iako to površno gledano mogu biti važne stvari, s pozicije menadžmenta su sekundarne i na nižoj razini. Sistematskim edukativnim djelovanjem, utemeljeno na odgoju, počelo bi se razmišljati o funkciji sporta, kvaliteti života, rezultatu, načinu djelovanja navijača, stručnih službi i sl.

Suština filozofije upravljanja jest edukacija cijelog sustava !

4. Okviri djelovanja menadžera

Svaki model i pristup kojim se djeluje u užoj ili široj socijalnoj zajednici ostvaruje se sukladno mogućnostima i ograničenjima, pa je to slučaj i s ovim ovdje opisanim. Realnosti postignuća dolaze iz nekoliko jako bitnih temelja. Prvi među njima je opći socijalni okvir uobičajenih ponašanja (paradigma tradicije). Budući određena djelovanja već dugo postoje, nije za očekivati da se takve „tradicije“ mijenjaju baš preko noći i brzo. Sporost u promjenama svojstvena je velikom broju ljudi i velikom broju formalnih ili neformalnih grupa, krutih cehovskih skupina i sl. Zatim je tu socijalni i edukativni status (socijalna paradigma) svih konzumenata sportskog ili rekreacijskog dometa. Nadalje, formirani i donekle funkcionalni modeli organiziranja sa sobom donose određena bitna pravila i načine dozvoljenih djelovanja čime se definira skup normi i sankcija unutar kojih bilo koja pa i sportska ili rekreacijska organizacija ima djelovati (pravna paradigma). Također, jedan od najvažnijih okvira u kojima se sve to dešava jest financijski, jer je sasvim sigurno da se čak i od najslabije organizacije očekuje da ima barem kako-tako uređeno stanje računa, pa ako je npr. organizacija ili savez veliki potrošač, a ne daje rezultate ni blizu onih koje je realno očekivati, tada neminovno slijedi problem, ponekad bankrot, a nije isključeno i brisanje iz registra (ekonomska paradigma). Na koncu, budući organizacija postoji radi postizanja kvalitete života pojedinaca ili sportskog rezultata, jasno je da postoji težnja postizanju takvog cilja (rezultatska paradigma).

Za nadati se da je ovih pet paradigmatiskih okvira sigurno dobro poznato svim menadžerima, ali nije sigurno da su svjesni i šestog koji bi trebao biti okosnica svakog djelovanja i koji bi trebao osigurati stalnost, kvalitetu i humanost svih aktivnosti svih sudionika koji djelovanje sportske organizacije vide kao važan dio svojih životnih aktivnosti (odgojna paradigma).

5. Zaključak

Čovjek nije žicom povezana slučajna hrpa lijeve noge, desne noge, glave, trupa i slično. Čovjek je cjelovito i integrirano biće. Na isti način, ni socijalna zajednica koja uključuje neki, pa i veliki broj pojedinaca, nije skup slučajno povezanih neorganiziranih pojedinaca koji lutaju unutar takve ili različitih zajednica. I čovjek kao pojedinac, biološki, sociološki i na druge načine cjelovit je i svrhovit. Tako i socijalna zajednica, bez obzira što su te poveznice među ljudima unutar nje vrlo fluidne, vrlo decentne, a nerijetko i vrlo slabo vidljive. Relacije među ljudima mogu biti ostvarene uz različite oblike akcija. Jedan od tih oblika ostvarenja odnosa su i poveznice sportskog, rekreacijskog i drugog djelovanja i posebno dometa sa svim multilateralnim vezama koje su u takve odnose uključene. Iz ovoga je očito da se poveznice i relacije ostvaruju najčešće na vrlo suptilne i nematerijalne načine. Na taj način uspostavlja se specifična komunikacija unutar zajednice između njenih članova. Kakva će ta komunikacija biti, pa dakle i kakvi će biti odnosi, a u finalu pod kojim kriterijima, to je isključivo problem filozofije odgoja. Nositelji tih temeljnih djelovanja, pa dakle i integriteta takvih zajednica, sigurno su pojedinci i grupe specijalistički visoko educiranih osoba u samom upravljačkom vrhu. Oni su ti kojih je imanentna zadaća opća edukacija svih segmenata organizacije. ***Kako se vidi iz rečenoga, menadžment kluba, rekreacijske organizacije, saveza i sl. nositelj je najvažnijih odgojnih djelovanja i ne može se takvog djelovanja odreći niti ga prepustiti bilo kome drugome, jer je takvo djelovanje određeno samom svrhom menadžmenta kao upravljačke funkcije u svakom pogledu.*** Kao što postoji cjelovitost čovjeka i bilo kojeg sustava, tako postoji i cjelovitost svijeta u kojemu egzistiramo, pa dakle neminovno i cjelovitost obrazovanja koje se u sportskom menadžmentu ne iscrpljuje ulogom neke prethodno završene srednje škole, već je edukacija trajni proces upravo definiran parametrima s vrha upravljačkih struktura. Sve ostalo su resursi.

6. Literatura

- Bonacin, D., Bilić, Ž., Bonacin, Da. (2008) *Uvod u antropološku analizu*. Kineziološki fakultet Univerziteta u Travniku.
- Bonacin, D., Katić, R., Zagorac, N. (2001) *Model kineziološke edukacije*. Split: Prirodoslovno matematički fakultet Sveučilišta u Splitu.
- Bonacin, Da. (2008) *Optimizacija klasično dizajnirane strukture sportske organizacije. /Završni rad/*. Sarajevo: Fakultet sporta i tjelesnog odgoja.
- Clemmer, J. (2005) *Razvojem do uspjeha*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Ćatić, R., Stevanović, M. (2003) *Pedagogija*. Zenica: Pedagoški fakultet.
- Fanuko, N. i sur. (1995) *Sociologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kozarčanin, A. (2005). *Kineziološka sociologija*. Sarajevo: Fakultet sporta i tjelesnog odgoja.
- Malnes, R., Midgaard, K. (2007) *Politička filozofija*. Pristina: ROZAF.